

Nyboder - renovering
Tømrerprisen 2023

Forside: Nyboder

Renovering af Nyboder i flere etaper.
Bygherre: Forsvarsministeriets ejendomsstyrelse
Arkitekt:Fogh & Følner
Rådgivende ingeniør: Jørgen Nielsen
Entreprenør: Jakon A/S
Foto: Henrik Schurmann (omslag + s. 6-7)
Øvrige fotos: Jakon A/S
og Jan Hesselberg

Udgivet af Københavns Tømrerlaug
November 2023 i forbindelse med
uddelingen af Tømrerprisen.
www.kbh-tomrerlaug.dk

Redaktion:
Jan Hesselberg
Layout: Jan Hesselberg
Tryk: Jørn Thomsen Elbo A/S

Tømrerprisens formål

Formålet med tømrerprisen, som uddeles af Københavns Tømrerlaug, er at belønne personer, firmaer, organisationer eller bygherrer, som har udført eller har deltaget i et byggeri, hvor trækonstruktioner indgår som en markant bygningsdel, eller hvor tømrerfaget på anden vis har spillet en afgørende rolle.

Tømrerprisen kan også gives ved nytænkning og dristig arkitektur, hvor træ er hovedbygningsdelen.
Det er et krav, at både håndværk og materialer er af høj kvalitet.
Tømrerprisen er på 150.000 kroner.
Den kan uddeles hvert år og evt. opdeles.
Hvis priskomitéen ikke vurderer, at der er en egnet modtager, kan komitéen undlade at uddele prisen.

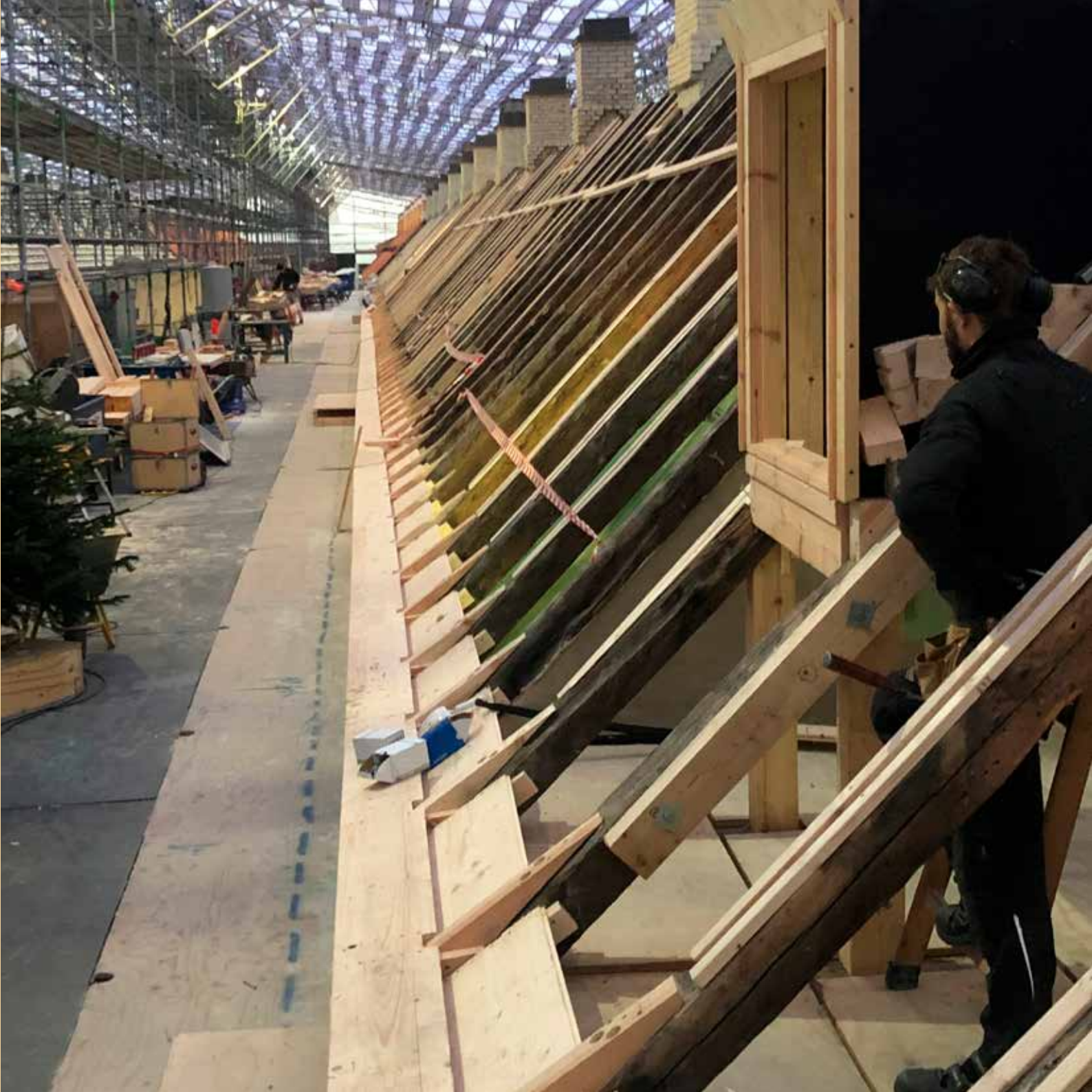
Tømrerprisen er indstiftet og finansieret af
Kirsten og Freddy Johansens Fond.

Priskomitéen består af:

Jan Søndergaard, Arkitekt, professor på Arkitektskolen i København
Peter Stenholm, CEO, EjendomDanmark
Christian Oversø, Viceoldermand, Københavns Tømrerlaug
Michael Bach Sørensen, Oldermand, Københavns Tømrerlaug

Tidligere prismodtagere:

2009: The Scandinavian Golf Club i Farum.
2011: Pier i Svanemøllebugten i København.
2012: Kræftpatienternes Hus Hejmdal i Århus.
2014: Hotelfløjen på Forsikringsakademiets kursus- og konferece-center Rungstedgaard i Nordsjælland, arkitektfirmaet Lundgaard & Tranberg og entreprenørfirmaet HP BYG.
2015: Forskning i krydslamineret træ, CLT (professor Poul Henning Kirkegaard, Aarhus Universitet). Planlagt højhus i CLT (arkitektfirmaet C. F. Møller). Dome of Visions (NCC).
2016: Frilandsmuseet i Lyngby for genopførelsen af bindingsværks-huset Stenstruphuset i 2015.
2017: Danmarks Tekniske Universitet, DTU sammen med arkitektteamet Rørbæk og Møller Arkitekter/ Christensen & Co. Arkitekter for opførelsen af Bygning 201 - i daglig tale kaldet ”Biosfæren”.
2018: Besøgscenter ved Hammershus Borgruin / i deling mellem hovedentreprenøren – Nordbornholms Byggeforretning ApS - og rådgiverteamet, Arkitema Architects i samarbejde med professor Christoffer Harlang og Wissenberg Rådgivende Ingenørfirma.
2022: Zoolab / i deling mellem bygherre, Zoologisk Have København og Arkitekt Claus Pryds.



Priskomitéens motivering

Tømrerprisen 2023

I løbet af de knap 400 år, som de ældste af husene i Nyboder har eksisteret, har der flere ganget været tilløb til at rive de gamle huse ned. Heldigvis mislykkedes forsøgene. I dag er der næppe nogen der kunne finde på at tale om at rive Nyboder ned.

Nyboder er i dag en del af vores bygningskulturarv.

Da husene blev opført var de langt over tidens standard. Der er husene så efterhånden blevet overhalet indenom. Hvilket gør de nu nødvendige restaurerings- og renoveringsarbejder af husene i Nyboder ret kostbare, da husene er fredet for længst. Og fagligt kræves der de højeste faglige kundskaber, hos både bygherre, rådgivere - og ikke mindst de udførende.

Priskomiteen for Tømrerprisen har valgt at tildele Tømrerprisen 2023 til Jakon A/S for det udførte arbejde i forbindelse med restaurering/renovering af " De gule stokke" i Nyboder, Etape 2 - ialt 54 boliger med i alt 83 lejemål. Arbejdet har været omfattende, idet alle bygningsdele, der kunne bevares, skulle bevares. Disse blev demonteret - f.eks. vinduesplader, fodpaneler, gericther, vægpaneler, pilastre, forsatsvinduer, indvendige og udvendige døre.
Råd i bærende trækonstruktioner er blevet dokumenteret og træet udskiftet. Og alt monteret igen efter reparation eller fremstilling af nyt tilsvarende. En fagligt meget krævende entreprise, hvor tømrerfagets kvaliteter har været i fokus.

Priskomiteen har også lagt vægt på det særlige forhold, at Jakon A/S har bestræbt sig på at få så mange lærlinge som muligt involveret i dette store restaureringsarbejde. Det er vigtigt at de unge i faget tilegner sig viden og erfaring i tømrerfagets klassiske disipliner, og i denne entreprise har der været de helt rigtige muligheder for unge lærlinge. Jakon A/S har p.t. 47 lærlinge undervejs i uddannelsesforløbet som tømrersvend.

Efter endt restaurering/renovering fremstår husene klar til at huse nye lejere i mange år fremover - istandsat med nænsom hånd og nu opgraderet til nutidens krav iht brand/lyd og isolering.

Entrepriseform:
Storentreprise (tømrer, snedker, glarmester, blikkenslager, maler og smed)



Om Jakon A/S



Jakon blev stiftet af Håkon Pettersen i 1978. Håkon kom i 1963 til Danmark fra Norge. Sammen med hustruen Mariann skabte de rammerne om en virksomhed drevet af håndværk i høj kvalitet, ordentlighed, stolthed og en kultur med fokus på mennesker og samarbejde. Jakon er i dag stadig et familieejet selskab, med Håkons søn, Stein Pettersen, som administrerende direktør. Siden 2004 har 14 ledende medarbejdere været med i aktionærkredsen.

I de første år udførte Jakon primært møbelsnedkeropgaver, men snart kom egentlige byggeopgaver til, og dermed blev konturerne skabt til den virksomhed, der i dag er blandt landets største på sit felt.

I starten af 90'erne var Jakon A/S medlem i Byggeriets Arbejdsgivere og medlem af Københavns Snedkerlaug. I takt med at byggeopgaver tog over fra møbelsnedkeri, skiftede Jakon A/S lokalforening til Københavns Tømrerlaug, hvor virksomheden stadig er medlem sammen med medlemskabet i DI Byggeri.

Opgaverne har op gennem årene ligget inden for både ombygning, renovering, nybyggeri og restaurering samt service og drift for professionelle bygherrer i både den offentlige og private sektor. Opgaver som tømrer- og snedkerarbejde i Operaen, restaurering af Amalienborg og langvarige samarbejder med f.eks. Københavns Lufthavn, Egmont, Danmarks Radio og Forsvarsministeriets bygningstjeneste, betyder meget for Jakon A/S. Og har været byggestenene for Jakons A/S nuværende størrelse og gode omdømme. Fælles for opgaverne er, at de alle bygger på tæt samarbejde og tillid mellem projekternes parter.



Social ansvarlighed er højt prioriteret hos Jakon A/S. Dette kommer specielt til udtryk i Jakons store fokus på medarbejdertrivsel og uddannelse som altid har været, og stadig er, helt centrale elementer i virksomheden. Bl.a. samarbejder Jakon A/S med Jobcenter Ballerup om rekruttering af medarbejdere med nedsat arbejdsevne.

Jakon var blandt de første firmaer i Danmark, der ansatte tømrersvende på funktionærlignende forhold, som skaber større tilknytning mellem firma og tømrersvend. Samtidigt har uddannelse af nye lærlinge altid været en prioritet, og Jakon har den dag i dag tæt på et halvt hundrede lærlinge undervejs. De senere år har knap 40 medarbejdere rundet deres 25 års jubilæum, hvilket understreger, at den "Jakon-kultur" som fra start har været et kendetegn hos Jakon A/S, er en kultur, som medarbejderne sætter stor pris på.

Virksomheden har i dag knap 400 ansatte og over en milliard i årlig omsætning.

Jakon A/S har i dag til huse på Baltorpbakken 9, Ballerup, hvor eget domicil blev bygget i 1999, med vægt på bæredygtige materialer, der understøtter et godt indeklima i bygningen. Bygningen er tegnet af Fogh & Følner og modtog i 1999 Ballerup Kommunes bygningspris. Hovedsædet er siden udvidet i 2007 og igen i 2016, hvor et solcelleanlæg også blev installeret, der i dag leverer 30% af den forbrugte elektricitet til kontorer og snedkerværksted.

Jakon A/S er tidligere (2009) tildelt Tømrerprisen for byggeriet af klubhuset til The Scandinavian Golf Club, som en delt pris til arkitekt og udførende – Henning Larsen Architects og Jakon A/S.



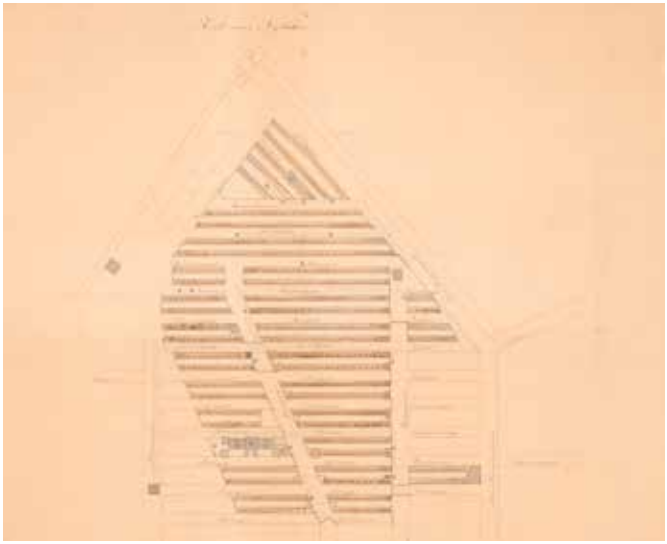
Foto: udsnit af de 20 svende og 18 lærlinge, der har arbejdet på Nyboder-jobbet

Nyboder

Forhistorien

Nyboder er et gammelt boligkvarter nær Østerport i København, hvis opførelse blev iværksat på initiativ af kong Christian IV i 1631. Boligerne - der var planlagt som familieboliger for dygtige folk i flåden - blev lagt i bydelen Ny-København, der opstod, da kongen fordoblede byens areal med en udvidelse mod øst.

De første 20 huse af Nyboder opføres i 1631 på de grunde, kongen tidligere havde købt og som dengang lå uden for København. Navnet på den nye bydel kaldes først "dy Boer til Søefolckied" – senere "Bådsmandshusene" og senere i 1659 som "De nye boeder" (på nudansk "de nye små huse") som så blev til det mere mundrette "Nyboder".



Det blev i første omgang ialt til ca. 200 boliger på hver ca. 40 m² bestående af en stue på 19 m², et kammer, en forstue og køkken fælles med nabolejligheden. Lejlighederne var spejlvendte to og to og vendte ryggen mod hinanden, hvilket gav problemer med varme og kulde, fordi nogle fik sol, andre ikke. Trods den beskedne størrelse ragede de op over datidens arbejderboliger. Husenes farve var dengang nationale, dvs. hvide og røde – og ikke som i dag okkergule med rødt tag.



Den ældste bebyggelse var på én etage. Hans van Steenwinckel den yngre var arkitekten og omfattede i 1648 knap 600 boliger. Heraf er en fløj bevaret i Skt. Paulsgade, der rummer Nyboders Mindestuer. Den toetagers bebyggelse, som siden har domineret bydelen, rejstes fra 1756 af Philip de Lange. Nyboder blev i løbet af 1700 tallet udvidet betydeligt og dækkede efterhånden ca. 14 ha. Det antages, at ca. 10% af hovedstadens samlede befolkning boede her i det fuldt udbyggede Nyboder. Kvarteret havde egne skoler og kommandant og udgjorde en sluttet enklave.

1853-78 halveredes Nyboder ved salg, mens de resterende bygninger efter 1886 blev bygget om. Nyboder har med sin langstrakte, lyse og luftige karréform inspireret senere boligbyggeri.
Holmens daværende bygningsinspektør Olaf Schmidth tegnede de Nye Stokke eller Grå Stokke, der blev opført 1886-1893 i gaderne Haregade, Gernersgade, Rævegade, Sankt Pauls Gade og Olfert Fischers Gade.
Indtil 1923 havde Nyboder egen administration, sognekirke, kirkegård, social- og sundhedsvæsen og eget politidistrikt. Indtil 1872 også eget skoledistrikt.

I 1930'erne begyndte kommunen at sælge nogle af husene til nedrivning grundet forlængelsen af Kronprinsessegade nordud. Nyboder blev fredet i 1944. De Nye Stokke blev fredet i 2006. Sætningen " de lave stuer i Nyboder" kendes fra revyvisen "Nyboders pris" som Olgas Svendsen sang i Scalarevyen 1930, i protest mod at man ville bygge betonhuse i stedet for at bevare de gamle huse.

I årene 2010-13 og 2014-18 har A.P. Møller Fonden støttet renoveringsarbejder i Nyboder med i alt 289 mio. kr. til et pilotprojekt "Etape 1"

Nyboder anvendes fortsat som lejeboliger for forsvarets personel. Frem til 2006 havde Søværnet fortrinsret til boligerne, men herefter har både Hæren og Flyvevåbnet fået brugsret til boligerne og alle tre værn deler dem nu på lige vilkår. I dag omtales hele Nyboder-området som ét samlet område, men er faktisk inddelt i De Grå Stokke, De Gule Stokke, samt flere omkringliggende gader.



Forrige side: Ældre kort over Nyboder
Til højre: Den ældste bevarede længe i et plan, der også rummer Nyboders Mindestuer
Herunder og omslag: De Gule stokke i to plan / gavlhuse i 3



Nyboder - etape 2 - Tømrerprisen 2023

– en 5 års plan i form af etape 2

Nyboder har længe trængt til en gennemgribende restaurering/renovering.
Men som altid når det drejer sig om fredede bygninger, er det en omkostningstung opgave.
På den ene side skal alt bevares som det var.
På den anden side er der nogle krav til nutidige boliger – ellers bliver det hele et stort museum.Vel at mærke uden beboere.
Og det er der næppe nogen, der ønsker skal ske.

Læser man hvad der er skrevet i dagspressen om boligerne og deres stand, så er beboerne i Nyboder på den ene side ovenud tilfredse med miljøet og boligernes placering i København og stedet i det hele taget med Nyboders unikke nærmiljø. Men slitage og tidens tand i form af fugt, træk, råd og svamp har på den anden side også nået et niveau, hvor beboerne også giver udtryk for, at der godt snart må ske en modernisering.
Et andet problem er at når Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen starter med at sætte de første boliger i stand - ja så bliver man også nødt til at fortsætte, til alle boliger er sat i stand.

Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen har taget fat på denne store opgave, der rummer historie, bygningskultur og meget andet. Planen er at udføre restaureringen/renoveringen i op til 7 etaper.

Etape 2 og de kommende etaper skal skabe et campusområde, hvor unge studerende blandt forsvarets personel, kan leje sig ind i de små lejligheder - hvoraf de mindste er på 30 kvm med fælles bryggers med overboen.

Etape 1 (Hjertensfrydsgade og Delfingade) blev gennemført som et pilotprojekt i 2011-2013 med støtte fra A. P. Møller Fonden.
Jakon A/S havde også her samme tømrerstorentreprise. Tømrer, snedker, maler, glarmester og smed.

Etape 2 blev udbudt i 2017, hvor Jakon A/S vandt tømrerstorentreprisen igen. Arbejdet, der startede i 2018, er nu ved at være ved vejs ende, hvor Jakon A/S har aflevering (i skrivende stund) 30. oktober 2023.
Etape 2 omfatter 83 boliger i Haregade, Suensonsgade og Tigergade.
A.P. Møller Fonden har ligeledes givet støtte til etape 2.



Eksempel på færdig stue. Paneler er blevet blevet registeret og nummereret ned til mindste liste. Demonteret og gennemgået for nødvenige reparationer og herefter opsat igen.
Gulve er nye, men i tilsvarende træsort og bredde.
Fjernvarme og radiatorer blev løsningen på en mere nutidig opvarmning som den mulige løsning.
Låseblik manglede mange steder og Jakon A/S har fået fremstillet nyt tidstypisk låseblik. Lofte er oprettet forstået på den måde at fald mod midte er rettet op, men ellers er skævheder i lofte og vægge ikke rettet op.
Vinduer er demonteret, repareret eller nye er fremstillet.
Forsatsvinduer med termeglas er fremstillet og monteret.







Godt 800 vinduer og endnu flere døre er demonteret og gennemgået for nødvendige reparationer - eller helt nye er fremstillet som denne dør - i lidt atypiske mål. Låseblik er også nyt.

Oprindeligt har de mange skorstene i Nyboder haft deres vigtige formål. Nu står nicher til kakkelovne tomme.

Nye og gamle emaljeskilte med husnumre klar til at blive sat op, som noget af det sidste



Løsningen på en gordisk knude – den hybride restaurering/ renovering

Dilemmaet er sådan set meget nemt at få øje på. På den ene side at bevare de historiske huse i Nyboder i oprindelig stand. På den anden side at få boligerne hævet til en rimelig standard i nutidens Danmark, så det fredede Nyboder kommer styrket ud af en modernisering, der dels gør boligerne attraktive og nutidige i kommende årtier. Så det stadig er attraktivt at bo til leje i Nyboder. Og stedet forbliver en levende bydel med et helt særligt nærmiljø.

Løsningen er blevet, at man registrerer den enkelte bolig helt ned til de mindste detaljer. Vinduer, døre, trapper, paneler er blevet registreret og målt i hver bolig. Døre, vinduer, paneler er nummereret og demonteret for reparation eller hvad der nu måtte være krævet på den enkelte dele. Alt er skilt ad og nummeret ned til mindste del. Her har der været store krav til især tømrerentreprisen. Der skal holdes styr på utrolig mange dele, når der f.eks. er tale om 800 vinduer.
Teglsten er ligeledes nedtaget (og udskiftet i murerentreprisen) og hele tagets trækonstruktion er minutiøst gået igennem for at sikre at råd og svamp blev skåret ud at trækonstruktionerne – og nyt tilvirket og sat ind, samtidig med at der blev foretaget en opretning af tagkonstruktionen. Herpå blev der så lagt et traditionelt undertag med plader og pap. Dels giver det en stabil skivevirkning på hele tagkonstruktionen og dels giver det et holdbart og tæt undertag. Igen – så lidt som muligt er skåret væk af det oprindelige tømmer.
På et tidspunkt har boligerne stået helt tomme og rippet for indmad – inclusive gulvbrædder. Der er ikke bevaret noget af de gamle gulve. Her har man valgt at lægge nye gulvbrædder af samme type og dimensioner i alle lejligheder. Skurene i gårdmiljøet er også nyopførte som eksakte kopier af de oprindelige, med særligt brede perlestafbrædder, korrekt farve etc.
Den omfattende demontering har været nødvendigt for at kunne opnå den anden del af målet med arbejdet. Boligerne er blevet energioptimeret ved at sikre mod træk og fugt samt efterisolere, hvor det har været muligt. Der er på lofterne fundet plads til ventilationsanlæg – i enheder til 4 lejligheder - med varmegenvinding.
Boligerne er nu blevet koblet på fjernvarme, og der er installeret radiatorer i stuer og værelser samt gulvarme i de klinkebelagte gulve i entre, samt i terrazzogulvene på badeværelserne.
Ydermere får hver bolig et digitalt panel, hvor forbrug af vand, varme og el kan aflæses. Plus fugtighedsprocenten, så man kan se, hvornår der er brug for udluftning i boligen.

Speciel byggepladsindretning
Da både tagkonstruktion og døre og vinduer har været fjernet fra husene i længere periode har det været nødvendigt med totalinddækning hen over de 2 længer. Man har derfor kunnet arbejde uden hensyn til vejrliget på hele tagkonstruktionen. Totalinddækningen har desuden givet mulighed for at lave et "arbejdsdæk" i tagfodshøjde hvor Jakon A/S i hele perioden - hvor der blev arbejdet på tagkonstruktionen - havde maskiner, materiel, værktøj og materialer





stående i bekvem afstand – man kunne gå fra loftet og lige ud på stilladsdækket. Ydermere blev materialer leveret fra lastbil til dette dæk, der smart nok var ført videre fra Haregade, henover Borgergade og videre i Tigergade. Herfra kunne man så rulle materialer begge veje på trækvogne. Det har gjort arbejdet hurtigere og nemmere.

Foto nederst forrige side og herunder:
Ikke alt er bevaret i husene. Her en døråbning, hvor alt var væk og man måtte ty til gamle fotos og tegninger for at finde ud af hvordan det oprindeligt har set ud. Her har Jakon A/S genskabt dør og indramning på eget værksted - med en blanding af nyt og gammelt værktøj.



Etape 2 nærmer sig afslutning – glade medarbejdere
Storentreprisen som Jakon A/S har haft på etape 2 nærmer sig aflevering. Når Tømrerprisen uddeles 14. november er afleveringen overstået og de mange medarbejdere hos Jakon, der har deltaget i arbejdet gennem de 5 år, kan se tilbage på en enorm udfordring i logistik, i tømrerfagets gamle fagdicipliner og en faglig udfordring i at få sat de gamle døre, vinduer og paneler i stand på Jakons eget – moderne – snedkerværksted. Flere af Jakons lidt ældre svende, der har arbejdet på Nyboder-jobbet er gået på pension undervejs, en enkelt lærling er både startet i lære på Nyboder-jobbet og er også blevet udlært undervejs. Har dog ikke arbejdet udelukkende på denne entreprise.

Herunder ses en fordør med et typisk fodspark for Nyboderhusene. Karme har man skåret træ med råd væk og sat nyt i.



Jakon har på stedet haft et kontor i et af Nyboder-husene, hvor Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen har til huse med administration af de mange lejemål i Nyboder. Mikael Funch Hansen og Steffen Goddard fra Jakon A/S, har under hele forløbet været byggepladsledere på entreprisen.
Michael og Steffen fortæller at alle medarbejdere, der har arbejdet på Nyboder-jobbet har været utrolig glade for den faglige udfordring og al den historie som stedet emmer af. De har også selv været meget glade for at arbejde med den store entreprise i de 5 år. Deres byggepladskontor er en stue i Haregade 35, som Ejendomsstyrelsen som før omtalt har til huse i.

Michael fortæller at der har været mange pudsige detaljer i forløbet. Bl.a. lidt over 300.000 messingsøm, der skulle dykkes og efterfølgende spartles og males.

Fokus på lærlinge i entreprisen
Fra Jakons side har man også lagt vægt på, at så mange lærlinge som muligt skulle ind over arbejdet på Nyboder.
Der har således været i alt 20 svende og 18 lærlinge ind over Nyboder-jobbet, i løbet af de 5 år arbejdet har stået på.

Det er en ekstra dimension i læretiden, at unge lærlinge også arbejder med renovering/restaurering og ikke blot arbejder med nye materialer. Når muligheden er der, så er det - så at sige – prisværdigt, at Jakon A/S har sat særlig fokus på, at så mange lærlinge som muligt skulle arbejde på Nyboder-jobbet.

Beskrivelse af den tømrerstorentreprisen
- Nænsom demontering af bevairngsværdige emner - som vinduesplader, fodpaneler, gericther, vægpaneler, pilastre, forsatsvinduer, indvendige og udvendige døre.
- Bjælke og spær udskiftninger hvor konstateret råd. Omfanget af disse rådskader blev konstateret, da alle bjælker og spær var blotlagte. Det krævede dog, at store mængder tømmer skulle indkøbes et år inden opstart, for at sikre levering af tømmer i god kvalitet.
- Istandsætttelse af eksisterende vinduer og forsatsvinduer.
- Tagarbejder, med opretning af spær, nye kviste udført som eksisterende, indretning af tagrum, brandkam, dampspærre, undertag m.m.
- Nye etagedæk udført i gips og krydsfiner, grundet nyere brandkrav. Nye bræddelofter og skillevægge klar til puds.
- Nye fyrretræsgulve på strøer ved betondæk samt gulve på oprettede bjælker.
- Genmontage af eksisterende og nye indvendige døre. De nye døre er produceret på eget værksted som kopi af eksisterende døre, med speciallavede hamborg hængsler
- Snedkerarbejder på eksisterende trapper samt levering af enkelte nye
- Genmontage af eksisterende yderdøre, samt levering af nye yderdøre



Skurvognen med byggepladskontor er skiftet ud med en stue i et over 300 år gammelt hus, hvor Mikael og Steffen i snart 5 år har arbejdet med den store opgave.

Herunder viser Steffen et værelse, hvor man har lavet en ny lille loftslem, inddækket skorstenen, samt også lavet låger i væg - altsammen på grund af krav til adgang til de mange nye tekniske installationer, der er kommet til i processen med at få husene gjort tidssvarende rent boligmæssigt.



produceret på eget værksted.
- Levering af køkkener, bryggers og skabe til bad og skakter, produceret på eget værksted.
-Istandsættelse af eksisterende skodder samt levering af nye.
-Nye skure i gårdrum, udført som kopi af eksisterende med detaljer som rem med ”bosse” og brede perlestafbrædder.





Døren herover fører ind til det fælles bryggers i huset her som har 2 boliger. Rummet her er fælles indgang. Glas, låsebelsag og hængsler er gamle.

Nogle af kvistene i taget var så medtagne at helt nye - og eksakte kopier blev fremstillet af Jakon A/S på eget værksted.



Skodder og beslag har været afmonteret - nye skodder er fremstillet, hvor de eksisterende var for medtagne til at kunne anvendes igen. Især i solsiden i Nyboder er det tydeligt at skodderne er mere medtagne end modsatte side.



Overalt i tagkonstruktionen er der luset nyt træ ind i de bærende spær, som her. Krævede store mængder tømmer indkøbt et år inden opstart og sat på lager for at sikre levering af tømmer i god kvalitet.

Vanger, håndlister, mægler og balustre er også blandt de ting som Jakon har nyfremstillet på eget værksted.





Detalje ved dør. De gamle gerigter er bevaret i langt de fleste huse. Man ser tydeligt forskellen på de over 300 år gamle profiler - hvor man med vilje har bevaret den lidt ujævne overflade - og den nye fodliste.



Et kunstfærdigt 3D printet kunstsøm i aluminium, er muret ind i væggen i en vinkel, der peger mod Nyboders Minde-stuer. Minde-stuerne findes i den eneste længe i en etage, der er tilbage fra de oprindelige huse fra 1600 tallet. Resten er nu i 2 etager. Symbolsk for denne renoveing: Gammelt håndværk med ny teknologi





Renoveret trappe hvor gamle trin er bevaret.



Facade i Suensonsgade

I husene med 2 lejligheder og fælles bryggers ses denne lille nødvendige detalje

De 2 længer som blev restau-reret/renoveret i pilotprojektet - etape 1 - i 2011-2013



Priskomiteen for Tømrerprisen har ialt haft 11 nominerede byggerier til Tømrerprisen 2023

Boligbyggeri fra 4 til 1 planet • Ny indgangsparti til Den Gamle By i Aarhus • Spejderhus i Brønshøj • Tower of Wind • DTU Bygning 313 • Huset "TRÆ" i Aarhus på 20 etager • Framehouse • Nyboder etape 2
Priskomiteen har desuden valgt at give følgende 3 byggerier - af de 11 - hædrende omtale som vist herunder



Bofællesskabet Kløverbakken

Kløverbakken består af 58 boliger, fordelt på 28 1-plans-boliger og 30 2-plans-boliger. Derudover opføres et fælleshus på 396 kvm, et 150 kvm stort væksthus, 3 mindre væksthuse, værksted, byttecentral og et fælles cykelskur. Kløverbakken er opført ud fra landsbyen som grundtanke og er også et eksempel på hvordan præfabrikerede træelementer kan løfte et byggeprojekt. Samarbejdet mellem entreprenør og elementproducent om et råhuskoncept med træ som det bærende materiale, har optimeret løsningerne og givet bedre planlægning. Byggehastigheden blev øget fra 2 til 10 huse om ugen. Det betød materialespild, højere færdiggørelsesgrad og færre mandetimer, der samlet bidrog til en bedre totaløkonomi. .
Kløverbakken er opført i svanemærkede materialer. De mange bæredygtige tiltag gør, at boligerne er både energibesparende og prisvenlige i drift.
• Samlet klimapåvirkning: 6,9 kg CO2-ækv./m2/år
• Certificering: DGNB guld el. platin (afventes)
• Areal: 6000 kvadratmeter





Det danske bindingsværkshus - før, nu og i fremtiden

Projektet, som er startet på iniativ fra Søren Vadstrup i 2016 har i forbindelse med nye bæredygtige træhuse sat fokus på anvendelsen skruer, bolte og sømbeslag, der viser sig at kunne have en negativ indvirkning på trækonstruktionernes holdbarhed - temperatursvingninger og fugt kan skabe rust på beslag og råd i træet. Der er nu lavet 3 forsøghuse, hvor samlinger er udført efter gamle kendte løsninger - men med nye hjælpemidler.
Et CNC-fræset bulhus af egetræ, et bindingsværkshus udelukkende med blad- og kamsamlinger og et færøsk stavhus med bladsamlinger og lodrette skramninger, holdt sammen af tyngdekraften.



Boligværkstedet - Living Places

Projektet omfatter opførelsen af syv prototyper, der viser, hvordan vi fremover kan bygge mere bæredygtige bygninger med et CO2-aftryk, der er ca. 75% lavere end den danske standard, og et indeklima i topklasse. VELUX Gruppen står bag projektet i tæt samarbejde med EFFEKT, Artelia og Enemærke & Petersen. Byggeriet viser to fuldskala huse og fem åbne pavilloner, og er startskuddet til et nyt, bæredygtigt boligområde, der kommer til at bestå af 200-250 mindre, billige 2,5 etagershuse.
Bebyggelsen er en midlertidig udstillingsmodel i 1:1 i Jernbanebyen. Boligerne bygges på skruefundament, som sikrer en 90 procents reduktion i CO2-udslippet i forhold til et CO2 tungt betonfundament. Boligerne er tegnet og designet på basis af Paris-aftalens klimamål for at opnå en væsentlig CO2-reduktion – og man har opnået et CO2-aftryk på 3,8 kg/CO2/m2/år - kun knap 32% af det nuværende danske lovkrav på 12 kg/CO2/m2/år. Samtidig er det til en pris, der matcher markedsprisen på et étfamiliehus eller rækkehuse i stor skala.



Københavns Tømrerlaug • Søndermarksvej 13 • 2500 Valby • www.kbh-tomrerlaug.dk

Københavns Tømrerlaug - Godt håndværk gennem mere end 500 år

Københavns Tømrerlaug er et af Danmarks ældste eksisterende laug.
Siden 1515 har lauget forenet respekten for det gode håndværk
med forståelse for nutidens og fremtidens krav.